

ÜKJÕPILASTE LEHT

Nr 5. es öht. ja ll. nädalavälk a 1915.

GEORG ZIRKI TRÜKK

::

TARTUS.

Sisu :

	Lhk.
1. M. Somelt + V. E.	106
2. Jüri Kivistik + J. N.	106
3. Järjekestvus meie üliõpilaskonna õhisülideis ei tohi katkeda. V. Ernits.	108
4. Erapooletuse kattemisest, seltside eesmärkidest ja töö korraldusest. K. Luts.	110
5. Eesti Üliõpilaste Seltside Teadusliku Töö Eden- damise Kapitali põhjuskirja eelnõu.	116
6. T. Nälgi Kapitali juure asutatava Üliõpilaste Seltside Vahelise Ekspertiisõimkonna eelnõu	119
7. Tartu ülikooli evakueerimiskavatsuste puhtil M. Käpp.	121

Kirjandus ja Teadus.

8. Helmi Reiman: Eestlaste matusekombed V. Ernits.	126
9. Eeltööd eestikeelse füüsika oskussõnastiku loo- miseks. K. L.	129

Sport.

10. Omavahelised spordivõistlused Tartus 29. ja 30. aug. 1915. a. K.	130

Üliõpilasorganisatsioonide tegevus.

11. Eesti Üliõpilaste Seltsi Arstiteaduse Osakond. R. K.	132
12. EÜS-i Usuteaduse Osakonna asutamine. J. O. Lauri.	133
Välkkesed teated.	134

ÜLIÕPILASTE LEHT.

Eesti edumeeliste üliõpilaste häälekandja.

№ 5.

Oktoober.

1915.

Riigiraamatukogu

№ S 7571

Michael Somelt †

(Ülesv. 1891. a.)

M. Somelt †

15/16. VII. 1915 lahkus siit ilmast EÜS:i vilistlane õp. Michael Somelt, 47 a. vanuses.

Kadunu sündis 31. aug. 1868 a. Kuremaal, Palamuse kihelkonnas. 1878 a. astus ta Tartu gümnaasiumi eeskooli; 2¹/₂ aasta järele astus ta pärisgümnaasiumi, mille ta 1888 a. lõpetas. Sama aasta sügisel astus ta ülikooli arstiteadust õppima, läks aga hiljemini usuteaduskonda.

Et kohasaamine lõpetamise järele kodumaal raske oli, läks ta ametisse Sise-Venemaale, Saksa asundusse Medveshi-Bujerakki, Saraatovi kubermängu.

Mineval aastal käis õp. Somelt Siberis uusi kogudusi asutamas, kus ta pikal talvisel reisil enese ära külmetas ja kurgu tiisikuse sai. Ei Moskva, ei kodulinna arstid suutnud selle vaenlase vastu midagi teha — tööaline mees langes ja mattis maha kõik omad plaanid kodumaale tulla, tegevusse astuda oma rahva hulgas.

„Fraternitas Viliensise“ asutamise aegu võttis M. Somelt sellest kõige südamega osa. Kui ta ka tolleaegiste üliõpilaste hulgas just aateliselt kandev jõud polnud, aitas ta ometi tublisti kaasa välistel esinemistel.

V. E.

Jüri Kivistik †

Ikka valusamini puudutab sõda Eesti väikest üliõpilaskonda; paljud on oma töö juurest ära kistud, üks teise järele kaovad mehed igaveseks.

Juuli algul sain uskumatu teate, et 18. juunil vaenlase shrapnelli läbi Riia politehnikumi mehaanika jaoskonna üliõpilane Jüri Kivistik on langenud; pärast leidis see sõnum ajalehis kinnituse („Post.“ 150 s. a.). — Üks lootusi äratav mees on jällegi Eestis vähem.

Kadunu sündis 8. VIII. 1893 Suure-Jaani kihelkonnas, Jaska mõisa Sepa rendikoha pidaja pojana. Pääle

Jüri Kivistik †

kihelkonna kooli lõpetamise astus ta Pärnu gümnaasiumi 4-sse klassi. 1912 a. sügisel pidi ta vabatahtlikuna sõjateenistusse minema, kus ta tagavaraväe lipniku aukraadi

omandas. Pärnu gümnaasiumi lõpetas ta 1914 a. kevadel eksternina, milleks tolleaegse direktori formalism põhjust andis.

Gümnaasiumis olles võttis ta elavalt Eesti soost õpilaste rühma vaimlistest huvidest osa, oma hõrna, kristallpuhta loomuga seltsimehi enda külge köites.

Juba tegi ta hoolega mitmesugusid kavatsusi töökohta üliõpilaspõlves, kuid kohe päale sõja algust kutsuti ta teenistusse. Ei olnud ta enne hurraapatrioot, ei saanud ta selleks ka sõjaväljal, kodumaa kaitseks ei kõhelnud ta aga kunagi oma elu kaalu päale panemast. Oma tubliduse tõttu tõusis ta varsti kaardiväe Keksholmi polgu rooduülemaks, kuid tüüf sundis ta kaevikutest lahkuma.

Päale 5 kuu pikkust paranemist kodumaal läks ta juuni algul tagasi sõjaväljale, samuti kohustruu, kui ennegi; veel kirjutas ta säält, et ta varsti oma reisi lõppsihile lootvat jõuda. Nädala pärast tabas teda shrapnell kusagil Tomashovi ümbruses.

Kaugel ja teadmata on Su haud, ei saa sõbrad ega koolivennad seda pärgadega ehtida, — olgu need read Su mälestuseks!

Hinga rahus!

J. N.

Järjekestvus meie üliõpilaskonna ühispüüdeis ei tohi katkeda!

Praegused tõsised ajad lõikavad sügavasti meie üliõpilaskonnagi ellu. Üliõpilaste Lehe toimetusele käepärast olevate teadete järele on Eesti akadeemilisest ringkonnist tegevas sõjaväes 53 vilistlast ja 75 üliõpilast. Neist on senni surma saanud 3 (J. Part, K. Schvarzbach, J. Kivistik), kadunud 2 (J. Ainson, E. Oldt), haavatud 5, põrutatud 4, haigeks jäänud 2, sõjavangi on langenud 4, neist üks haavatuna. Sõja kuulutuse aegu võeti vaenlase mail 5 Eesti üliõpilast vangi.

Kuid sõda ei too mitte ainult üksikute isikute kaotust ehk ajutist neutraliseerimist meie vaimlise kultuura püüdeis. Üksi-

kud üliõpilasorganisatsioonidgi saavad sõja tõttu raskesti kannatada. Nii on korp. „Vironia“ ja REÜS esialgu pidanud oma tegevust suuresti kitsendama Riia evakueerimise tõttu; loodame, et neil Moskvast või kusagil mujal Venemaal siiski korda läheb võimaluste piires vaimliselt tegev olla.

Halvemal korral võiks sama saatus Tartugi Eesti üliõpilasorganisatsiooni tabada. Siis oleks tervelt 6 Eesti üliõpilasorganisatsiooni tegevus kitsendatud, ühtlasi ka „Üliõpilaste Lehe“ toimetamine ja väljaandmine Tartus võimatu. Kui palju Eesti üliõpilasi ülikooliga ühes Nishni-Novgorodi ehk mujale läheks ja kas sääl Eesti üliõpilasorganisatsioonid oma tegevust jätkaksid, ei tea ette arvata. Vist oleks sääl „Üliõpilaste Lehe“ toimetamine võimatu.

Niisugusel korral jääks „Üliõpilaste Lehe“ toimetamine ajutiselt päälinna seltside hooleks, samuti muudegi meie üliõpilaskonna ühisettevõtete ajamine. Tartus jõulu vaheajal kavatsatud II Eesti Üliõpilastepäev tuleks siis muidugi päälinnas ära pidada.

Olgu kuidas on, esialgu näib võimalik olevat Tartuski tegevust jätkata. Tahaks loota, et selleks ülepää takistusi ei tule!

Sõja aja pääle vaatamata, võib olla suurelt osalt just sõjaegse meeoleolu tõttu on meie üliõpilaskonnas viimasel ajal tunduval määral märgata rahvuskultuuralist üksmeelsust, üleüldist huvide tõusu. Mitmedgi tegelikud ülesanded on käsile võetud, teiste kohta tehakse laiemis ehk kitsamis ringides kavatsusi, mida võimalikkuse järele lähemas tulevikus tarvis teostada. Nimetan siin kohal ainult Eesti üliõpilaste omavahelise suvesemestri mõtet, mis oleks täiesti pühendatud meie „omile asjule“, meie keelele, kirjandusele, aja- ja haridusloole, meie rahvuskultuurilise ja ühiselulise arenemise probleemide harutamisele jne.; ettekandjajaks ja mõtete algatajajaks oleksid meie vanemad haridustegelased, kel sel kombel kõige parem võimalus avaneks meie akadeemilisele noorsoole esitada omi intiimsemid tõekspidamisi, oma rahvuskultuurilist ja ühiselulist *credo*'t. Kõige selle mõju oleks õige kaugele kandev vastastikkuse arusaamise ja ühistunde edendamises meie „noorte“ ja „vanade“, „pahem-“ ja „parempooliste“ jne. keskel.

Pääle eelnimetatu tuleksid veel loodetavasti lähemas tulevikus päevakorra järgmised küsimused: 1) Eesti üliõpilaskonna omavaheline korraldumine auasjade ajamiseks; 2) Vilistlaskogude osavõtmine Eesti üliõpilaskonna ühisest asjust; 3) Üliõpilaste maja ehk majade küsimus; 4) Eesti üliõpilaskonna ajaloo ja praeguse seisukorra uurimise küsimus (nimekirjad, elulood, ankeedid);

5) Eesti Üliõpilaste Teadusliku Töö Edendamise Kapitali küsimus; 6) Eesti üliõpilaskonna majandusliku omaabi küsimus (vahekord „Bergmanni Abiraha“ valitsusega — ühistöötamine, nõuandev toimekond T. Nälki kapitali valitsuse juures); 7) Eesti üliõpilaste elukinnituse küsimus.

Kõik need ja muud senni ettenägematud küsimused on selle võrra suure tähtsusega, et neid ei tohiks lasta soiku jääda raskemilgi ajal. Kui just saatuslik aine line kitsikus mõnda neist takistab küllalt energiliselt läbi viimast, ei tohi ometi küsimuste aatelise poole selgitamist seisma jätta. Praeguseid aegu peame just ses mõttes tarvitama, et sisemiselt küpseda selleks elavamaks ja tulisemaks tegevuseks, mis siis kahtlemata igal pool algab, kui suur rahvustevaheline arvete õiendamine ometi kord oma praeguse verise kuju kaotab.

V. Ernits.

Erapooletuse kaotamisest, seltside eesmärkidest ja töö korraldusest.

Üliõpilaste Lehe viimastes numbrites tõmbavad tähelepanekut oma pääle K. Preisbergi soojalt kirjutatud märkused. Autor igatseb näha teadusliku nivoo tõusu meie juures. Sellest loodab ta kõige päält saavat uut hoogu seltskondlikule mõttele ja tegevusele.

Nii väga kui artikli toon ja soov ise mulle meeldiks, ei saa ma nõus olla Preisbergiga, et teadusliku nivoo tõus iseenesest juba tõstaks huvi ühiskonna vastu, nii et poleks muud vaja teha, kui ainult taga kihutada hoolsamale teaduslikule tööle, ja kõik ilmuks iseendast. Paistabgi kättenäidatud tee lihtne ja kena olevat, ometi ei vii ta meid sihile — ei kaota soovimatut erapooletust meie ridus.

On ju täitsa iseseisvad, võiks ütelda, võõrad üksteisele need tegurid, mis ajavad üles teaduslikule tööle ja seltskondlikule tegevusele. Esimese loojaks on inimlikule vaimule omane tung äratundmise (познавание) järele, viimse aluseks on aga tung kasu järele.

Omakasu või ühiskonna kasu, kasvatatud õiglustundega, õhutab seltskondlikku tegevust. On mõeldav isik, kellel ainult esimene tung hinges ja kes temast aetuna suuri teaduslikka väärtusi võib luua, sääl kõrval aga kohase õiglustunde puudusel täitsa külmaks jääb halli igapäevase elu hädade vastu. Nii võisid ees-

kujulikud filosoofilised tööd ilmuda orjariiklikul Kreekamaal. Leonid Andrejev kujutab meile isikut, kes ühiskondlikuist vintsutusist väsinuna ära läheb üksildusse, et täheteadust uurides taevakehade harmoonilises käigus rahu leida omale hingele. Me näeme, et võimalik on ühte tungi teise kulul summutada j. n. e. Kui huvi ühiskonna ja poliitiliste küsimuste vastu ainult teadusliku süvenemise abil tõuseks, kuidas seletada siis leigust tema vastu haritlaste seas ja elavat osavõtmist tööliste ringkonnis? Teadus on viimastele kättesaamatu luksus. Peab ikkagi teisi tagasihutajaid momente olema. Nendest on nimetatud omade õiguste ja kasude kaitsmine. Nende saavutamiseks astuvad rahvahulgad kokku, et parteide nime all omi soove ehk „ideaale“ maksma panna. See on kõige laialisem ja kõige suurema tähtsusega tegur. Intelligenti juures, kelle ühiskondlik seisukoht klasside vahel on kõikuv, tuleb veel teise teguriga rehkendada — ja see on eetiline moment. Üliõpilaste juures, näit., kes sagedasti ise veel ei tea, kumma klassi „kaasvõitlejaks“ nemad edespidi saavad, tuleb seda rohkesti ette. Õiglustunde haavamine näit. õhutab tegevust tema kõrvaldamiseks.

Nii ehk teisiti, aga teed on teised kui teadusele andumise puhul. Ja meie peame tunnistama, et peab otsekohe ühiskondlikka, sotsiaalseid instinkte, mis igas isikus leida, äratama ja õhutama, et teda osavõtlikuks teha ühiskonna puuduste vastu.

Teadusliku temperatuuri tõusu tarvet ei taha ma seega mitte eitada. Loen seda koguni väga tarviliseks ja näeksin kõige parema häämeelega, et see võimalikult ruttu tõuseks. Ilmub ju teadusliku töö tagajärjena peenemalt töötav pääaju, tunduv mõtte teravus, mis suurt kasu toob keeruliste ühiskondlikkude nähtuste käsitlemisele.

Mitte huvide puudus, vaid kohmakas mõtlemine, mille mustrid üliõpilasingkond tihti pakub, kaob tema tõusuga. Juba sellegi pärast tuleks tõusu igatsusega oodata.

K. Preisberg on järjekindel. Omale põhjusmõttele ustavaks jäädes astub ta järgmise sammu ja kutsub üles üliõpilaste seltse teaduslikka huvisid äratama omade osavõtjate seas. Teadlasi peaksid siis meie seltsid kasvatama.

Ma arvan, ka selles seltside sihi määramises eksib K. Preisberg. Jällegi pean ütleva, et teadlasi meil hädasti tarvis läheb meie kultuura. töstmiseks. Suur puudus on sel alal valitsemas ja ka siin ootame igatsusega, mil ajad paranevad.

Aga siiski pole K. Preisbergil õigus. Meie seltsidel on teised ülesanded, mis neile kohased. Teadust ei suuda nemad elatada, teadushimulisi kasvatada. Kui juba suur kõrgem kool

oma eluga, imponeeriva olekuga, distsipliini nõude ja elava eeskujuga seda kätte ei saa, mis suudavad siis meie väikesed kogud säääl ära teha? Asjata vaev, võimatu ülesanne.

Teadusmehi ei suuda üliõpilaste seltsid septseda. Seks puuduvad jõud, korraldus ja abinõud. Mis meie aga võime ja peame tegema, on — inimesi kasvatama, sõna paremas mõttes. Kuivaks võib jääda kõige parema teadlase hingelaad, osavõtmatuks kaaskodanikkude rõõmude ja kurbuste vastu. Meie tahaksime aga näha mehi, kel pää ja süda õigel kohal. Kes kõrgeid teadmisi kandes ka kõrgeile tundeile võõrad pole. Tohiks ju loota, et parema tuleviku poole rühkiva inimkonna aated just neis ringkonnis tõusevad. Sest kel oleks see veel nii võimalik, nii kätte saadav kui mitte neil, kel mõistus, see jumalik säde, hoolsa järjekindla kasvatuse abil oma täiuse tipuni jõudnud. Kas ei kujuta igaüks meist tahtmatult kõrgema haridusega isikut kui meest, kel selged ta oma, ta rahva ja kogu inimkonna ülesanded ja sihid; kellel avar silmaring, kerge mõtlemise viis, kes on aus, suurmeelne, julge, lühidalt, igapidi täielik isik. Meie teame, et tegelikult lugu nii ei ole. Teame, et isegi kõrgema kooli ja kõrgema intensiivsusega elu ääsituli ei jõua ümber taguda materjaali, mis loomu poolest kõlbmatu. Kuid tahaks ikkagi sinna poole püüda. Põhjendame oma lootust vistisuse*) (вѣроятность) tunnistusega, et siit poolt kõige ennem soovide täitmist on loota. Muis ringkonnis ja elu astmil on sarnaste isikute ilmumine ju mitmevõrra raskendatud.

Meie seltside ülesanne oleks siis täiendada ülikoolide teadmisi säält küljest, mis neis puutama jäävad. Pakkuda humanitaarseid teadmisi inseneridele, heli- ja värvikunstnikkudele, matemaatikutele jne. Teiselt poolt esteetilist kasvatust anda kõigile, kes oma teadusvalla tõttu temast kaugel seisavad. Ja kõigile kokku ülevaadet anda oma rahva, oma maa ja rahva püüete, nõuete ja tuleviku kohta.

Tõesti, kui meie neid nõudeid suudaksime täita, tuntaks selle kooli mehi, ilma väliste tunnismärkideta.

Kui suudaksime! . . .

Meele tuleb kahjuks meie kultuuri algav noorus, meie jõudude kehvus ja suurte vaimude puudus. Kust võtab noorsugu eeskuju? Kus on need keskkohad, mõtte kristallimise idud, mis tõmbaksid omale poole, avatleksid tööle, puhastaksid ja ülendaksid hinge? Kõneldakse, et seda kõike olemas on. Meil olla

*) Vahest parem tõenäitlikkuse! Toim.

ju omad ühissettevõtted, hariduslikud seltsid, teatrid, kunsti-näitused, laulupäevad jne. Aga kui neid vähegi arvustavalt hinnata, tundub alustajat noorust, võimu jõuetust ja kunstilise täiuse puudust igalpool.

Raskeis oludes peab meie noorsugu edenema. Pessimistlikult peaks tulevikku vaatama, kui mitte inimkonna üleüldine kultuur meil poleks käepärast tarvitada. Hulgal ajal veel peab meie edenemine muude rahvaste töövilja najal minema. Ja ei pea mingi häbi tundma säält omandamisel.

Mis siiski teha, et ka meie kehvis oludes edu saavutada? Tuleb jõudusid koondada. Selles asjas olen ma täitsa peri viimastes numbrites avaldatud mõttega. Leian aga tarvilikuks seda teises sihis ettevõtta, ülemal nimetatud mõtete kohaselt. Nimelt, jätaksin ma teaduslikkudest ringidest osavõtmise ülikoolide sfääri. Sää! on sellekohased juhatajad, suurem arv töötajaid ja ainult sää! võib tõsiselt seda asja ajada. See käiks näit. loodusteaduse, füüsika, filosoofia ja sarnaste ringide kohta, mille asutamine üleliigne, sest kordan, palju otstarbekohasem on neid mitte rahvuslikuiks asjuks teha ja „Eesti filosoofia ringi“ asutada, vaid muulastega ühes koos sel alal töötada. Teine asi muidugi, kui need ained õpiprogrammides üleval ei seisa, näit. instituutides.

Selle vastu oleksid väga soovitavad ringid kodumaa tundma õppimiseks. Iseäranis viimase jaoks, mis meie rahva elus nii tähtsa koha omandanud, mille kohta-aga kusagilt midagi teada ei saa, pärast aga, tegelikus elus, temaga alati tuleb tegemist teha.

Siis tuleks veel palju teha meie seltskondlikkude voolude väljaarendamise mõttes. See on üks meie nõrgemist külgedest. Keskkooli pingilt lahkudes ei tohi õpilane neist veel midagi teada. Nelja aasta pärast, ülikoolist lahkudes, peab ta kõike teadma, seda nõuab elu ta käest. Ei saa astronoomiliste, esteetiliste või filosoofiliste teadmiste puudus neid pahesid sünnitada, mis lihtsate seltskonnateadmiste puudus võib kaasa tuua. Nii mõnigi haritlane võib ilma esteetikata läbi elanud olla, päälegi läbi ja läbi hääna mehena, ühtki silmapisararat välja kutsumata. Aga seda häda, kui teadmisteta isik istub ja juhhib asju vastutusrikkal kohal, kus sadade või tuhandete käekäik otsustada. Sarnane äpardus võib aga kergesti igapähega juhtuda, sest diplom nõuab hääd kohta. Parandust on siin hädasti vaja.

Minu ettepanek seisaks selles, et seltsid, kel ühesugused seltskondlikud kalduvused, omade paremate jõududega vahetusi teeksid. Ütleme, kõne, mis Tartus väärtuslikuks tunnistatud, peaks ka Peetrilinnas või Riias ette kantama ja ümberpöördukt. Reisikulud tuleksid seltside kanda.

Nii saaks aasta kestes vähemalt mitu tublit, asjatundlikku kõnet kuulata. Veel parem oleks, kui seltsist lahkunud vilistlased omi järeltulijaid ära ei unustaks ja ka korragi aastas ette astuksid. Viimati peab väljastpoolt, omalt rahvalt ja teistelt nõutavate küsimuste tundjaid otsima. Siis kaoks tihti kuulduv kaebus, et seltsid midagi ei paku, ei rahulda noorte otsimisi.

Veel tuleks soovitada jõudumööda tegevust avalikus elus. Ka see viib edasi, sest just säält võib isik alalisi tukseid (impulse) saada edasitöötamiseks. „Hall on teooria, igavesti roheline ainult tegev elu“. Viimane ei laseks esimest tühipaljaks sõnade kõlksutamiseks muutuda, millel mingi tahtmist pole omi järeldusi maksma panna. Kui teoreetilisele äratundmisele aktiivne tegevus ei järgne, kaotab mõte kergesti jalgealuse ja läheb doktrineerivaks, pilvist kõrgemal hõljuvaks protsessiks, mis ainult mõtte mängust lõbu tunneb. Kes ei tunniaks Turgenevi Rudinit sest küljest?

Ei tarvitse ju otsekohe poliitilisest küljest kinni haarata. Tehku seda need, kes enam arenenud. Muile kõigile jääb palju tööd kõnepidamises, lugemisringide asutamises, raamatukogude korraldamises, kirjanduse laotamises jne. jne. Kel tahtmist on, leiab tööd. Iga töö toob aga rahuldustunnet ja annab uut hoogu edasiminekuks.

K. Luts.

Eesti soost keskkoolide lõpetajaid

oli tänavu kevadel ajalehtede teadete järele järgmistes linnades järgmisel arvul, muulastega võrreldes:

Tartus:	eestl.	muul.
Aleksandri gümna.	20 (2 hõbeaur.)	22 (1 kuld-, 2 hõbeaur.)
Reaalkoolis	7*	17*
H. Treffneri gümna.	13	5
Eesti tütarl. keskk.	24	—
kroonuõigustega	—	—
päälini ja mujal:	12	—
Pushkini tütarlaste	—	—
gümna. VIII. kl.	11*	19*
gümna. VII. kl.	13*	(1 kuld-, 4 hõbeaur.)
		(5 kuld-, 4 hõbeaur.)

Tallinnas:

Aleks. gümn.	5*) (1hõbeaur.)	17*) (1 kuld-, 2 hõbeaur.)
Nik. gümn.	13*) (1k., 4 hõbeauraha)	26*) (1 k., 1 hõbeaur.)
reaalk.	3*)	21*)

Pärnus:

poissl. gümn.	11 (2 hõbeaur.)	10 (1 k., 3 hõbeaur.)
naisgümn. VIII. kl.	20	6
„ VII. kl.	18 (1k., 2 hõbeaur.)	10 (2 k., 1 hõbeaur.)

Valgas:

reaalk. VII. kl.	3	13
„ VI kl.	8	15

Võrus:

naisgümn. VII. kl.	8 (1 hõbeaur.)	2

Päälinnas:

XI meesgümn (ekst.)	4	—

Kokku: 193 (3 kuld-, 207 (11 k., 13 hõbeaur.)
16 hõbeaur.)

Need arvud pakuvad omalt kohalt huvitust. Neist näeme, et eestlased ei jää igatahes maha oma maa haritlaste toodangus kõigist muulastest kokkuvõetult — muulastest, kelle ühiskondlik ja majanduslik olukord igatahes parem, kui meil: tuletatagu meele ainult meile võõrast eesõigustatud ja hästi maksetud ametnikkude klassi, mõisnikka ja suurkodaanlasi!

Kodumaa kõrvalisemis, väiksemis linnades ongi valdav enamus eestlaste, kuna suuremis taas muulased ülivõimu näivad olevat, mida osalt vist küll tuleb seletada mitmet sorti kadaklusega, osalt koguni ainult eestlaste nimede võõraspärasusega.

Et eestlaste hulgas ka a n d e i d ja püsivust leidub, sellest tunnistab muu seas neile osaks saanud aurahadegi arv**), mis siiski muulaste omast teatava määrani maha jääb, osalt, võib olla, jahedama vahekorra tõttu õppejõududega. Teiselt poolt võivad vaimlise töö vähese põhjalikkuse osalisteks põhjusteks olla mui-

*) Ainult liignimede eestipärasuse järele otsustades; tõelikult võivad paljudgi võõras-, iseäranis saksapärase nime kandjad eestlased olla.

**) M a a ü h i n d a d e j a h t i i s e n e s e s t s u g u g i õ p i t ö ö i d e a a l i k s e i p e a k ü l l a g a t ö ö e n e s e p ö h j a l i k k u s t j a k ö r g e m a t v ä ä r t u s t, m i d a p r ä e g u s e õ p e t u s e s ü s t e e m i k o h a s e t v ä l l e s t k i „h i n n a t a k s e“. V. E.

dugi raskemad, rohkem kõrvaltööd nõudvad õpiolud. Kuid kindel on seegi, et nii mitmedgi eestlased, iseäranis maalased, uude ümbrusse sattudes selles küllalt hästi koduneda ei suuda, tasakaalu kaotavad, roiduvad, lohakusele ja eluenergia pillamisele-anduvad. Need kalduvused esinevad muidugi vabamas üliõpilaspõlves palju selgemini, kuid a l u s selleks on õige tihti keskkoolist saadud.

Kitsas ruum ei luba siin kohal esitada kõigi tulevaste kaasvõitlejate nimesid. Tervitame siin neid kõiki *en masse* ja loodame, et neist meie vanemale üliõpilaspõlvele paljugi tõsisemid k a a s v õ i t l e j a i d tuleb meie rahvus- ja isikukultuuraliste ideaalide poole püüdmisel!

V. E.

Eesti Üliõpilaste Seltside Teadusliku Töö Edendamise Kapitali Põhjuskirja Eelnõu *).

1.

Kapitali otstarve.

Kapitali otsarve on pääasjalikult Eesti üliõpilaste keskel teaduslikku tööd edendada.

2.

Kapitali tuluaallikad.

a) Üliõpilaste organisatsioonide ja vilistlaskogude poolt määratavad semestrilised kindlad toetussummad ;

b) kingitused ja toetussummad üksikute üliõpilaste ja vilistlaste poolt ;

c) üliõpilaskonna ühistest ettevõtetest (pidudest jne) saadud tulud, mis kapitali toetuse otstarbeks on määratud ;

d) eraisikute, seltside ja asutuste toetussummad, kingitused, pärandused jne.

e) tagasimaksetavad summad, mis teadusliku töö toetamiseks laenudeks välja antud.

M ä r k u s : Kõikide summade kohta võivad annetajad erimäärusi teha kapitali otstarbe piirides.

*) PEÜS:i redaktsjoonis seisukoha võtmiseks kõigile Eesti üliõpilaste organisatsioonidele. Tuleb vastuvõtmisele järgmisel „Üliõpilaste-päeval“.

3.

Kapitali hoiukoht.

Kapital asub iseseisvana kapitalina „Bergmanni Abiraha“ juures. Juriidiliselt kinnitab „Bergmanni Abiraha“ valitsus üliõpilaste asemikkudekogu otsused.

M ä r k u s : Üliõpilaste asemikkudekogule jääb õigus tarbekorral ühendust „Bergmanni Abiraha“ valitsusega lõpetada.

4.

Kapitali üle otsustamine ja valitsemine.

a) Kapitali üle otsustamine on nende üliõpilaste organisatsioonide asemikkudekogu käes, kes iga aasta kindla toetussumma maksavad, mis vähemalt 25 kop. iga seltsi üliõpilaskliikme ja 1 rbl. vilistlase kohta oleks.

b) Kapitali tegelik valitsus on „Kapitali Valitsuse“ käes, mille asemikkudekogu valib; ta on täidesaatev organ, kes asemikkude kogu poolt ülesseatud juhtnõrude järele töötab.

5.

Asemikkudekogu valimise viis.

Asemikkudekogusse valitakse iga 50 liikme päält üks saadik, ka viimase puuduliku viiekümne päält, milles aga siiski vähemalt 25 liiget peab olema, — üleüldse aga igast osavõtjast organisatsioonist vähemalt üks. Asemikkudekogu peab „Üliõpilaste Lehe“ asemikkudekoguga koosolekuid võimalikult ühel ajal.

6.

Asemikkudekogu koosolekud.

Asemikkudekogu koosoleku aeg peab vähemalt kaks kuud enne koosolekut ühes esialgse päevakorraga kõigile seltsidele teatatud olema, kuna lõpulik päevakord vähemalt üks kuu enne koosolekut kätte peab saadutama. Otsused tehakse lihtsa häälte enamusega. Asemikkudekogu koosolek on otsustamisvõimeline, kui $\frac{2}{3}$ seltsidest on edustatud.

7.

Asemikkudekogu ülesanded.

a) Kapitali Valitsuse ja Hindamise Kommisjoni valimine ;
b) teemade ja võistlusteemade nimekirjade kokkuseadmine ja nende läbitöötamiseks tarvilikkude toetussummade määramine :

- c) auhindade määramine ja jaotamine ;
- d) Kapitali Valitsuse aruannete läbivaatamine ja kinnitamine ;

8.

Kapitali Valitsuse ülesanded.

- a) Kapitali kasvatamine, toetussummade ja kingituste vastuvõtmine ja nende edasisaatmine „Bergmanni Abiraha“ valitsusele ;
- b) auhindade väljamaksmine asemikkudekogu otsusepõhjal ;
- c) teemade väljakuulutamise ja tööde vastuvõtmine ;
- d) hindamise toimkondade määramine ehk üksikute eriteadlaste valimine tööde hindajateks erakorralistel juhtumistel, kui asemikkude kogu selleks kokku ei saa, ja nende toimkondade kokkukutsumine.

9.

Tööde hindamine.

- a) Töid hindavad asemikkudekogu poolt määratud toimkonnad ehk üksikud asjatundjad teadusmehed, keda asemikkude kogu seks on palunud ;
- b) tööde hindamise läbivaatamine, kinnitamine ja auhindade jaotamine on asemikkudekogu käes, kes üksikute hindamise toimkondade ehk üksikute hindajate arvamise põhjal toimetab.

Märkus: Tarvilikul korral võib asemikkude kogu lasta ette võtta uusi hindamisi ja seks uusi toimkondi valida ehk uusi hindajaid eriteadlasi paluda.

10.

Teaduslike uurimistööde toetamine.

- a) Võistlusteemade ülesandmisel auhindade ette kindlaks määramine ;
- b) asemikkude kogu hääksarvamise järele teemade väljatöötamiseks toetussummade ette väljaandmine ;
- c) teadusliku uurimise sihtidega reiside toetamine ;
- d) vabalt ilmunud tööde eest auhindade määramine ;
- e) auhinnaliste tööde kirjastamise toetamine ;
- f) kirjanduse muretsemise toetamine käsiloleva teadusliku töö puhul ;
- g) võimalikul korral tagasimaksetava laenu andmine pikema uurimistöö puhul (0% kokkuleppe järele).

Märkus: Toetuse osalisteks võivad saada ka noored teadusmehed, kes ülikooli lõpetanud, kui ka kõik need, kes teaduse alal töötavad.

11.

Hinnatavade tööde ala.

a) Eestisse puutuvad ained: rahvas, keel, kirjandus, ajalugu, kodumaa loodus, ühiskondlik, majanduslik ja õiguslik olukord jne.

b) üldteaduslikud ained;

c) teaduse popularisatsioon;

d) Eesti tutvustamine väljaspool Eestit.

12.

Hinnatavate tööde keel.

a) Uurimistööde algkeel on vaba;

b) muus keelis ilmunud töist on tarviline eestikeelne tõlge ehk täielik referaat.

Märkus: Tõlge ehk referaat võib pääle tööde hindamist ilmuda auhinna saamise tingimusena.

13.

Teadete ja aruannete avaldamine.

Kapitali valitsuse aruanded, hindajate otsused ja asemikkude kogu teadaanded ilmuvad „Üliõpilaste Lehes“, tarbekorral ka mujal.

14.

Kapitali likvideerimine.

Kapitali likvideerimise korral läheb selle varandus „Bergmanni Abiraha“ Valitsuse ehk mõne muu asutuse kätte samadeks otstarveteks, viimase asemikkudekogu koosoleku otsuse põhjal.

T. Nälgi Kapitali juure asutatava Üliõpilaste Seltsi Vahelise Ekspertiistoimkonna eelnõu*).

1. Ü l e s a n n e.

Ekspertiistoimkonna ülesandeks on teadete korjamine abitahtjate üliõpilaste ainelise seisukorra üle ja nendele abirahade

*) PEÜS:i ettepanek seisukoha võtmiseks kõigile Eesti Üliõpilasorganisatsioonidele ja „Bergmanni Abiraha Valitsusele“. Tuleb harutamisele ja vastuvõtmisele järgmisel „Üliõpilastepäeval“. Toim.

ja laenude määramine summadest, mis sünnitavad Nälgi kapitali igaaastased protsendid ja tagasimaksetud laenud.

2. Ekspertiistoimkonna koosseis.

Ekspertiistoimkond seisab koos Tartu, Peetriinna ja Riia üliõpilaste seltside asemikkudest.

3. Asemikkude valimisviis.

Asemikkude kogusse valitakse iga 50 liikme päält üks saadik, ka viimase puuduliku viiekümne päält, milles aga siiski vähemalt 25 liiget peab olema, — üleüldse aga igast osavõtjast organisatsioonist vähemalt üks. Asemikkude kogu peab „Üliõpilaste Lehe“ ja „Eesti Üliõpilaste Seltside Teadusliku Töö Edendamise Kapitali“ asemikkude koguga koosolekuid võimalikult ühel ajal.

4. Toimkonna töö paik ja kord.

Toimkond tuleb kaks korda aastas — sügisel enne õpi-aja algust ja talvel — jõulu pühade vaheajal — Tartu kokku, kus ta toimkonnale juhitud laenu ja abiraha sooviavaldused läbi vaatab ja neile üliõpilastele raha määrab, kes kõige suuremal määral puudust kannatavad.

5. Toimkonna juhatus.

Toimkonna jooksvid asju ajab kolmeliikmeline juhatus, mis alaliselt Tartu asub ja teiste toimkonna asemikkudega kirjavahetuses on. Toimkonna juhatus valivad toimkonna liikmed sügisel või talvisel ühisel koosolekul kokkuleppimise järele.

Juhatus ülesanne on ka nende laenude või abirahade sooviavalduste läbivaatamine ja sellekohaste summade määramine, mis laenu soovija ainelise puuduse pärast kiiret täitmist nõuavad.

Iga niisuguse laenu või abiraha väljaandmine tuleb lähemal toimkonna koosolekul kinnituse alla.

6. T. Nälgi Kapitali Valitsuse ja Ekspertiistoimkonna vahekord.

T. Nälgi Kapitali Valitsus ei või ühtegi laenu ja abiraha sooviavaldust täita ilma ekspertiistoimkonna või tema juhatuse nõusolemiseta.

Laenu saamise tunnistused kirjutatakse laenusaaaja poolt Nälgi kapitali valitsuse nime pääle, kuhu ka kõik tagasimaksetud laenusummad lähevad.

Nälgi kapitali valitsusel on õigus asemiku läbi ekspertiis-toimkonna koosolekuist osa võtta ja toimkonna tegevuse üle aru pärida.

7. Laenusaamise kord.

Abiraha ja laenu saavad kõik Tartu, Peetrilinna ja Riia üliõpilased, kelle kohta toimkonnal kindlad teated on olemas ja kes kõige enam puudust kannatavad.

Abirahade ja laenude jaotamisel tuleb silmas pidada ainult abiraha või laenusoovija ainelist seisukorda ja neid olusid, kus linnas abisaaja õpib, kuna seda, kus üliõpilaste seltsis ta liige on, arvesse ei võeta.

Kui abitarvitajad ühel määdul puudust kannatavad, on eesõigus abisaamiseks sel, kes üliõpilaste seltsides või Eesti seltskonnas tegev on ja kodumaa kultuuratööst osa võtab või kelle kohta teated olemas, et ta pääle õppimise lõpetamise kodumaa kultuuratööst saab osa võtma.

8. Koosoleku otsusvõime määr.

Ekspertiis-toimkond on otsusvõimeline, kui üle poole seltsidest on edustatud.

Koosoleku ajast tuleb aegsasti kõigile seltsidele teatada.

Iga ettepanek ja küsimus otsustatakse lihtsa häälte enamusel.

9. Ekspertiis-toimkonna tegevuse revideerimine.

Ekspertiis-toimkonna tegevusest antakse aru iga aasta kokides Eesti ajalehtedes.

Nälgi kapitali valitsusel ja igal osavõtjal üliõpilaste seltsil jääb õigus teiste üliõpilaste seltside nõusolekul revisiooni teha toimkonna tegevuse üle.

Tartu ülikooli evakueerimise kavatsuste puhul.

Sakslaste äge päätungimine selle aasta algul ühes meie vägede taganemisega, üleüldise suure ärevusega ja põgenemisega vaenlase eest tõi ka Tartu ülikooli evakueerimise küsimuse päevakorrale.

Ja see küsimus erutas ühtlasi nii professorid kui üliõpilasi; mitte vähem aga ka laiemid ringkondi. Ja arusaadav: kui juba niisugune asutus „põgeneb“, siis peab võima karta hädaohtu. Iseäranis veel, kui arvesse võtta, et juba enamalt ülikooli äraviimisest — ja mitte ajutisest vaid jäädavast — mõned ringkonnad unistasid.

Järelepärimine prorektorilt ja evakueerimiskomisjonilt ei toonud küllalt rahustavat; vastused kuulutasid üliõpilastele vähe hääd.

„Missugune julgus!“ oli arvanud üks professor, kui intervjuueerija oli mõista annud, et ta võimalikul evakueerimise korral ka Nishni-Novgorodi mõtleb sõita. „Ülikooli“ s. o. professorite ja õppeabinõude kogu äraviimine ilma õpilasteta — see oli üllatus.

Ärevus aina tõusis. Ajuti ja paiguti oodati juba evakueerimist iga silmapilk. Kõneldi sellekohastest käskudest, mis juba antud ehk just ligemal ajal antakse.

Sarnasel ajal asusid Tartu Eesti üliõpilaste organisatsioonid Eesti Üliõpilaste Seltsi kokkukutsel nõupidamisele; sarnasel tingimustel pidid organisatsioonide asemikud esialgu töötama.

Ligemal läbirääkimisel tunnistati ülikooli evakueerimine mitte soovitavaks ja kavatseti sellekohase märgukirja saatmist ülikooli valitsusele, kuid et, nagu kuulda saadi, evakueerimist mitte enam kaua oodata ei olevat, siis asuti üliõpilaste Nishni-Novgorodi sõidu- ja elu-võimaluste tingimuste arutamisele. Otsustati, et üliõpilastele tingimata tarvilikud on prii sõit, küllane arv vagunid, abirahad ja kortrite muretsemise kergendamine. Arvati, et ülikooli valitsus need asjaolud peaks arvesse võtma. Sellest pidid Eesti üliõpilaste organisatsioonid ülikooli valitsust teadvaks tegema. Ühtlasi loeti tarvilikuks riigivoliniku Raamoti poole pöörduda, et see omalt poolt tarvilikka samme astuks. Samuti avaldati ajalehtis üleskutse üliõpilastele, kes väljaspool organisatsiooni ja kes abiraha oleksid soovinud, et need teataksid omad sooviavaldused ühele ehk teisele üliõpilaste organisatsioonile.

Siis tekib küsimus, kas mitte otstarbekohane ei ole asja laiemale alusele seada ja kõiki üliõpilaste organisatsiooni asjast osa võtma kutsuda, sest et Tartu ülikooli saatuse on enam-vähem ühtlasi tähtis kõigi rahvuste üliõpilastele? Vene üliõpilastele peaks ju kohalik ülikool tähtis olema mitte üksi odavamate elutingimuste pärast, vaid ka geograafilistel põhjustel, lähemuse tõttu Lääne-Euroopale, — muist kohalikkudest ehk ümberkaudistest elanikkudest koguni kõnelemata. Ja evakueerimise korral kannataksid Vene üliõpilased samuti nagu kohalikud. Küsimus otsustati jaatavalt.

Enne üleüldist koosolekut tuleb aga äkki teade, et üks evakueerimiskomisjoni liige pälinna sõitnud evakueerimist kiirendama. Ministriumis olla parajasti küsimus otsustamisel. Prorektori arvamisel pidi evakueerimine ligemil päivil tulema. Nüüd oli tarvis ruttu samme astuda, et üliõpilaste soovid veel õigel ajal kuuldavaks saaksid. Otsustatakse Läti ja Leedu organisatsioonide esitajatega nõu pidada.

Ühisel nõupidamisel, millest pääle Eesti organisatsioonide korp: id „Lettonia“, „Lettgallia“ ja selts „Atauga“ lätlaste poolt ning Leedu Üliõpilaste Selts osa võtavad, otsustatakse kirjateel pöörduda kõigi Läti, Leedu ja Eesti riigivolinikkude, pääle nende veel vürst Manssõrevi poole. Kirjas tähendati selle pääle, et prorektorilt ja mõnelt professorilt saadud teadatel olla ministriumis kohaliku ülikooli evakueerimine arutamisel ning et mõnesugustel põhjustel võib täielist ülikooli evakueerimist praegusel ajal oota, mis aga kohalikule maale mitte soovitav ei ole, samuti mitte otsekohese sõjahädaohuga tingitud, ja paluti nimetud küsimuse kohta selgust muretseda ning, kui meie kartused põhjendatud, selleks samme astuda, et ülikooli praegusel ajal mitte ei evakueeritaks. Kirjale kirjutasiid alla kõigi Läti, Leedu ja Eesti organisatsioonide asemikud. Leedu asemiku poolt ülesvõetud mõte, et kohalikud suuremad seltskondlikud asutused peaksid omalt poolt samme astuma, oli tegelikult osalt juba täidetud: J. Tõnisson oli juba seks otstarbeks pälinna sõitnud.

Sellele järgneb üleüldine koosolek 6. sept. EÜS: i ruumides. Päevakorda olid võetud järgmised punktid: üliõpilaste ärasõidu korraldamine, abirahade küsimus ja muud läbirääkimised. Koosolekul olid esitatud: Eesti organisatsioonid -- EÜS, „Ühendus“, „Sakala“ ja „Ugala“, Läti org. — „Lettonia“ ja „Atauga“, Leedu Üliõp. Selts, Poola org. — korp. „Polonia“, Usuteadlaste Selts ja „Zjednoczenie“, Vene org. — Soome Semljätshestvo, Öigusteadlaste, Arstiteadlaste ning Vene Üliõp. Selts, Grusiinide Semlj., korp. „Armenia“, Saksa Chargierten-Convent ja rahvusvaheline korp. „Fraternitas Academica“. Et seega umbes pool üleüldisest organisatsioonide arvust oli esitatud, kuna ülikooli nimekirjas kõikide arv on umbes nelikümmend (neid pidi kõiki kutsutama), tuleb seletada osalt seega, et mitmed neist sel ajal veel ei olnud tegevad siia sõitnud liigete vähese arvu pärast, osalt seega, et mõnda polnud aadressi puudumisel võimalik üles leida.

Koosolijad tunnistasid selle Eesti üliõpilaste organisatsioonide ettevõtte täiesti ajakohaseks ja olid Eesti organisatsioonide kavatsustega samuti nõus. Otsustati ülikooli evakueerimise

Komisjoni poole pöördi prii sõidu ja tarvilise arvu vagunite palvega, kuid mitte üksi üliõpilaste eneste, vaid ka nende organisatsioonide varanduste jaoks: on ju mõnel neist kaunis suured raamatu-, õppeabinõude kogud jne. Korrite ja abirahade küsimus tekitab rohkem vaidlusi. Mõned arvavad, et üliõpilased liiga palju nõuavad ülikooli valitsuselt, kui nad päale sõidukergenduste soovivad veel korrite olude korraldamist Nishni-Novgorodis ja abirahasid. Teised arvavad, et ülikooli valitsus need soovid tingimata peab arvesse võtma, sest kui evakueerimise korral tarvis otsida professorite ja õppeabinõude jne. paigutamiseks kohased tingimused, siis on seesama maksev üliõpilastegi kohta: on ju ülikool mõeldav kui professorite ja üliõpilaste kogu, mitte ainult professorid plus õppeabinõud. Samuti kuuldusid lahkemõtted abirahade kohta. Peeti loomulikuks, et need üliõpilased, kes sõjategevuse läbi kannatada saanud, esimestena abi saaksid, kuid leiti ka, et see veel kaaluv ei ole, kui mõni, kes senni mõnusat elutingmustega harjunud, nüüd sõjaajal neist peab loobuma mõneks ajaks, kuna neid küllalt on, kes kogu üliõpilaspõlve keskes, nii enne sõda, veel rohkem aga praegu, puudusega peavad võitlema. Viimane arvamine võitis viimati rohkem poolehoidjaid, ja tarvilikuks tunnistati abiandmine üheüldse puudust kannatavile. Kas aga abirahade ja korrite pärast ühe ehk teise sooviavalduse ehk palvega ülikooli valitsuse poole pöördida või astuda ühendusse Nishni-Novgorodi linnavalitsusega korrite pärast ja miskisuguse muu ehk muude asutustega abirahade nõutamiseks, selle kohta ei jõutudgi otsusele. Anti komisjonile, mis pärast valiti, kõige väiksemad volitused korrite küsimuse lahendamiseks ja tehti samale komisjonile ülesandeks tarvilist materjali koguda abirahade küsimuse kohta ja selleks tööd teha, et küsimus üliõpilastele vastutulelikult otsustataks. Nimetud komisjoni, mis ajutisena funktsioneerib, valiti EÜS:ist K. Preisberg, H. Karro korp. „Ugalast“ ja S. Vičinsky „Zjednoczeniast“. Küsimust, kas praegusel ajal ülikooli evakueerimine soovitav on või mitte, otsustada ei saadud, sest kõigil asemikkudel põlnud oma organsatsiooni otsus selle kohta teada. Tunnistati ainult soovitavaks, et igas organsatsioonis see küsimus harutusele tuleks.

Komisjon andis kõigi ülalnimetud organsatsioonide nimel ülikooli evakueerimiskomisjoni juhatajale ja prorektorile kirjalikult kõik sooviavaldused ära, nii sõidukorralduse, kui korrite ja abirahade muretsemise kohta. Prof. Saint-Hilaire teatas selle päale, et üliõpilastele prii sõidu muretsemine juba ülikooli valitsuse poolt tähelepanekut leidnud ja küllase vagunite arvu pärast juba raudtee valitsusega kõneldud ning säältpoolt vastu-

tulekut olla. Arvas, et üliõpilaste soov täitmist leiab. Organisaatsioonide varanduste äraviimiseks ei olevat aga midagi lootat; selle pärast ei maksvat ametlikult midagi ette võtta. Kortrite pärast olla prof. Pokrovski Nishi-Novgorodi linnavõimudega kõneldud, ja need seletanud, linn võivat mõned hooned, mis senni asumatu, elamiseks üliõpilaste jaoks kõlvulisiks teha, samuti mitmed eluhooned anda; nende seas nimetati eraldi laadaaegseid tühje võõrastemajasid ja „острог на 1000 лежащих и 10 000 стоячих!“ Loota olla, et raskustest üle saadakse, olgugi et hinnad Nishnis väga kallid olla. Abirahade küsimus olla professorite poolt ülesvõetud, midagi saavat ikka tehtud. Prorektori vastus kõlas teisiti. Prorektor seletas: mingit ministeeriumi evakueerimist ei tulevat, see küsimus olla päevakorralt ära võetud; selle asemel olla ettekirjutud tööd teha, sennisest energilisemini. Mõned asjad olla äraviimiseks küll sissepakitud, pakitavatki veel; kuid need olla väärtuslikumad asjad, mis igaks juhtumiseks parem eemale toimetada. Ülikooli personaali äraviimisest ei olevat juttu. Kui evakueerimine tulla, siis ainult sõjavõimude nõudmisel, kus meil midagi parata pole. Üliõpilaste soov sõidu asjus leidvat arvatavasti täitmist, küll mitte organisatsioonide varanduste kohta. Kortrite pärast parem vahendita Nishni-Novgorodiga asju ajada, abirahasid aga, — kust võivat neid ülikool anda, kui tal enese jaokski küllalt raha ei olla. Sellekohastest otsustest ja paberitest olla vähe kasu, kui neid võimatu täita. Siiski lubati võtta nõukogus mõte päevakorraks, et siis niisuguse jaatava ülikooli otsuse pääle toetades mujalt mõnest asutusest ehk kergem oleks abi nõutada. Komisjon arvas, et niisugune põhjusemõtteline otsus üliõpilastele tähtis ja tarvilik on, igatahes aga tuleks üliõpilaste ettetoodud soovid arvesse võtta, kui veel edespäi peaks evakueerimine tulma, millega ka prorektor nõus oli ja milleks üliõpilaste resolutsioonid vastu võeti.

Olgugi, et sellega evakueerimise hädakoht praegusel ajal küll möödaläinuks tunnistati, otsustas siiski komisjon Nishni-Novgorodi linnapäle kortrite pärast kirjuta, mida tehti. Vastus pole siamaale veel päralt jõudnud.

Vist võime enesele aga vastuse ettekujuta nende teadete järele, mis senni ajalehtis ilmunud ja missugused lugijatele juba üleüldiselt peaksid olema tuttavad: Nishni-Novgorodi linnavolikogu leiab võimatu olevat ülikooli vastu võtta, kui ligiduses kõrgemad õpiasutused tühjad ja linna hooned kõik juba põgeneid täis.

* * *

Tartu Eesti üliõpilasorganisatsioonid koguna on seega esi-

mene kord valitsuse ees avaldanud omi soove ja hääksarvamisi ülikooli kohta. Esimene kord vähemalt nende ridade kirjutaja teades. On ju siiaaalegi üliõpilased oma sõna ülikooli kohta ütelnud, kuid omavahel, mis mõjuvise ringkondi võib ulatada, võib aga ka mitte, millele igatahes reaaltagajärgi ei või loota. Siin — katse otsustavate instantside kaudu omi huvisid kaitsta, „otse naela pihta anda.“ Kas tagajärgi tuleb või ei, — see ei hoia tagasi. *Gutt acavat lapidem, non vi sel saepe cadendo.*

Teine nähtus, mida allakriipsutamata ei või jätta, on kogu Tartu üliõpilaskonna liikuma panek. Kui mitmed aastad pole eestlased juba muude rahvuste kõrval ülikoolis olnud, kui mitmed aastad pole kõrvuti liigutud, ilma et palju oleks teine teisest teatud, et teineteise vastu huvitust oleks olnud! Kaks täiesti isesugust eraldatud laagrit. Nüüd esimene kord katse Läti ja Leedu üliõpilaskonnaga midagi teha, katse koguni kogu Tartu üliõpilaskonda teatud sihis liikuma panna. Tahtmatult tõuseb küsimus: kellel oleks pidanud Tartu üliõpilaskogus senni esimene hääl olema? Kellele peaks see edespidi kuuluma?

Selle kõrval on sennine asjaajamine uuesti esile toonud, missugune häda, kui eneste jõud korraldamata, missugune pahe olla *membra disiecta*. See katse on uuesti tegelikult näidanud, kui tähtis, kui tarvilik uus parem korraldus sennise asemele. Samas töös, kus kõigil üks ja sama püüd ja tahtmine, siiski mitu konflikti! Nii ei saa mitte edukalt töötada, kui pea iga ettevõtte juures hulk aega ja energiat kulub kokkupõrgete likvideerimiseks. Rusuvalt, paralüseeerivalt mõjub see osavõtja pääle.

Kui kaua peab see *status quo* veel edasi kestma?

Tartus, 8. 10. 15.

M Käpp.

□ □ □ □ □ Kirjandus ja teadus. □ □ □ □ □

Helmi Reiman: Eestlaste matusekombed,

Postimehe kirjakogu „Eesti kultuura IV“, korraldanud V. Reiman, Tartus 1915, lhk. 123—163.

Uurimistöö on eestikeelne väljaanne Helsingi ülikooli kursusse kuuluvast *laudatur*-kirjutusest autori eriaine, rahvateaduse kohta, on seega puhasteaduslikku laadi, märgatava raamatulise

eruditsiooni templiga: 27 autorilt on umbes paarsada tsitaati toodud, suusõnalisi teateid ja isikulisi tähelepanekuid leidub ainult mõnes kohas.

Et meil eestikeelse, ühtlasi Eesti maasse ja rahvasse puutuva raamatu- ja kirjavara süstemaatilise katalogiseerimise töö on alles algusel, ei võigi autorilt nõuda kõigi allikate, iseäranis ajalehis leiduvate kirjutuste täielikku tühjaksammutamist aine kohta; mõned lisaandmed oleks võinud siiski leida neistki Finisch-Ugrische Forschungenite Soome-Ugri bibliograafilisist ülevaateist, mis senni on ilmunud. Nähtavasti meelega on jäetud tarvitamata meie rikkalik suusõnalise vanavara ait, meie muinasjutud*) ja rahvalaulud (Hurti määratumad käsikirjalised kogudgi oleksid uurijal Helsingis hõlpsasti kättesaadaval olnud). On ju tõsi, et matuslaulude välise vormi arenemine, nende geograafiline laialilagunemine ja rändamine puhaskloristliku uurimise valdkonda kuulub, kuid siiski peaks matuskõmmete käsitusel igatahes laulude tseremoniaalset külge puudutama; vähemalt peaks nende koha näitama muude matuskõmmete keskel. Helmi Reimani esitusel kuuleme paaril korral ainult kirikulauludest, nii et rahvaelu mitte tundev võhik võiks selle kirjutuse põhjal arvamisele jõuda, et vanul eestlasil üleüldse matus- ega kaebelaulusid polnudgi.

Iseäranis vähe on teateid setude õige arenenud matuskõmmete kohta, sel lihtsal põhjusel, et neid sennises rahavateaduslikus kirjanduses ülepää ei leidu, pääle mõne üksiku rea, ka Dr. J. Hurtilgi mitte enam, kes oma „Setukeste Laulude“ II. osas nii täieliku Setu pulmakõmmete kirjelduse andis.

Allikate tarvitamine on ülevaatlik ja süstemaatiline. Ainult paaril-kolmel korral esineb kordumisi, mis vahest siiski rahvalikuma jutustusviisi seisukohalt on tarvilikudgi, iseäranis kui kõige kriitilisemat ja tähelepanelikumat lugijat ei oleta. Suurema etteheite võib teha enesele vastukõnelemise puhul lhk. 126 ja 144; esimesel korral tähendatakse Eesti muinashaudade kohta: „Riidejäänuseid pole pea iialgi“, teisel korral aga: „Paganaaegistes haudades puhkab surnu täies riides ja rohkeste ehitult“. Nähtavasti on haudade aeg ja koht riidejäänustega ja ilma nendeta jäänud täpikäsemalt prätsiseerimata.

Nagu autor ise paaril kohal tähendab, on ta tarvitavate teadete põhjal tahtnud ainult „üleüldiseid iseloomulikka jooni

*) Sellekohaste muinasjutuainete kohta leiab ülevaate J. Jõgeveri „Eesti muinasjutud I“-nimelisest teosest, lhk. 100—119 („Inimene pärast surma“ ja „Vanad ohvrikohad“). See ilmus aga arvustatavast teosest hiljemini.

rahva surnumatmise kommetes tõmmata“, „vanema kirjanduse põhjal“, ilma katsumata „kaugemale ulatavaid lõpuotsusi“ teha. Ei või muud kui hääks kiita seda enesearevusvõimelisele mõtlejale omast enesepiiramist, mis tarvilik on iseäranis mingisuguse eristuudiumi algusel, kus silmaring võrdlemiseks ja sügavamate järelduste tegemiseks tarviliku faktilise ainestiku poolest veel küllalt avar pole, kus mingi eriaine käsitlemise teaduskriitiline meetod veel uurija vaimus pole küllalt selgesti väljakujunenud. Siiski oleks mõnes kohas soovinud, et matuskomete põhjal selgemid, julgemid jooni oleks tõmmatud meie rahva hingeelu iseloomustamiseks. Samuti oleks soovinud rohkem selgust, gnoseoloogilises mõttes, kogu harutuste algpunkti, metafüüsilise hingedeusu tekkimise kohta, olgugi et see küsimus omas täies ulatuses arvestatava uurimuse valdkonda ei kuulu; rajasambana teeniks see siiski vahest rohkem tähelepanekut, kui sellele omistatud.

Autori ettevaatliku, tõde võimalikus lähinemisastmes taotleda püüdva mõtlemisviisi illustreerimiseks võiks tuua kiriku mõju kirjelduse paganlike matuskomete kohta. Lhk. 124 kirjutatakse: „Rahvas katsus kas lausa kiriklikust matusest eemale hoida või andis välistes vormides järele, kristlikus raamis aga oma paganust alal hoides“. Kartes, et kiriku mõju liiga tühisena kujutades siiski äärmusse on langetud, tuuakse järk hiljemini nähtavasti apriorne väide: „Siiski aga ei tohi kiriku mõju rahva kommete peale liig väikseks arvata“, olgugi, et mõni rida hiljemini Oleariust tsiteeritakse, kes XVII. aastasaja algupoolel Eesti talupoja suhu sõnad paneb, et see „Jumalast ega tema sõnast“ midagi ei teadvat. 125. lhk. kirjutatakse: „Iseäranis veel nii ligidalt kirikuteenistusesse puutuv asi, kui surnumatmine, ei võinud loomulikult kuigi kaua oma algupärast kuju muutmata alal hoida“, kuid juba lhk. 129 selgub kirikukatsujate aruandeist, „et veel 17. aastasaja keskel kiriklikku matmist eestlaste hulgas erandlikuks juhtumiseks tuleb pidada“. Nagu näha, on siin tõele mõlemalt poolt lähineda katsutud, vastakaid vaatepunkte sünteeserida tahetud. See on aga ebamäärastele tagajärgedele viinud, millesse kõik tähipäälse teadusliku südametunnistusega varustatud uurijad on kalduvad langema, kui nende kriitiline analüüsimisvõime vähegi väsahtama juhtub, mõtteid nende detailide lõpulikuni selguseni ei vii. See on aga palju raskem, kui mingi äärmise seisukoha otsekohene omaksumine, mis igitahes on palju „radikaalsem“.

Käesoleval juhtumisel oleks ebamäärasusest enam-vähem pääsnud, kui oleks toonitatud kristluse mõju avaldumisvormide

mitmekesisust, mitmet laadi paganuse ja kristluse ja nende ühendusvormide üheaegist olemasolu; nende vormide matemaatilise vahekorra kindlaks määramine meie minevikus on muudugi täidesaatmatu ülesanne, sellekohaste tunnistuste puudusel.

Kirjutuse keel on koguteose korraldaja sule alt läbi käinud, sellepärast ei või seda täielikult autori arvesse panna. Olgu kuidas on, kuid igatahes ei peaks sallima väärforme nagu, „peesid“ (lhk. 157), „peiede“ (lhk. 157 j. t.), „peiedest“ (lhk. 158) pro „peeid“, „peiete“, „peietest“, samuti „sulgumist“ (l. 143), „sulguda“ (149) pro „sulgemist“, „sulgeda“, sest, „sulguda“ tähendas algupäraselt intransitiivist tegevust, mida aga siin mitte pole mõeldud. Mürdepärasus on „usti“ (l. 144 j. t.) pro „usuti“; verbi tüvelõpphäälik u ei kao kirjakeeles mitte. „Põlgusevääriliselt“ (l. 128) asemel ütleksin „põlgusvääriliselt“. Lubamatud on partitiivismid: „... hobune ... pead ... norgu laseb“ pro „pää“; või jälle: „... võib sügavamat seletust anda“ (142) pro „sügavama seletuse“.

Asja enese kohta võiks mõnedgi rahvasuust kuuludud täiendavad teated tuua, kuid see ei kuulu enam käesoleva arvustuse raamidesse. Jääks ainult soovida, et iga kirjutuse lugija selle kohta asjalikka täiendusi teeks, võimalikul korral oma kodukoha vanemilt inimesilt sellekohaseid teateid järele päriks ja need ülese tähendaks. Kirjutuse autor oleks tänulik nende eest, sest see amaks võimaluse enam-vähem koduseks saanud uurimisainet süvendada ja laiendada, käsitlusele võtta üksikute matuskommete geograafilise laialilagunemise, vahekorra kirikkikkude ja paganlikkude kommete vahel, võõrad mõjud, surnute austamise jne. Need küsimused oleksid igatahes väärt mida tõsisemat käsitlust.

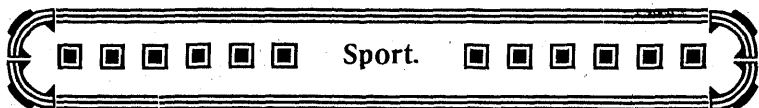
V. Ernits.

Eeltööd eestikeelse füüsika oskussõnastiku loomiseks.

PEÜS:i juures olev ringkond füüsika sõnastiku väljatöötamiseks on juba suure osa tööst ära teinud. Kokku on korjatud ja suurelt osalt tõlgitud ligi 1300 sõna. Suureks abiks on ilmunud füüsika raamatud, nagu Bilov, Sarv, Vaher. Selle tõttu ei ole füüsika osas suuremid raskusi ees, olgugi, et terminoloogia autoritel kõikum ja lahkuminev on. Väga halb on aga lugu kosmograafiaga, mida ka sisse tuleb võtta. Siin, võib ütelda, puudub

eeltöö täiesti. Kõik tuleb uuelt teha. Loodame siiski, et ka seegi õnnestub. Tööd algasid kevadel. Et aga ringkonnast ka need osa võtavad, kes omal ajal keemia sõnastiku kallal vaeva nägid, siis võib arvata, et juba tuleval aastal kõigega lõpule jõutakse ja keelekirjandus uue süstemaatilise kokkuvõtte poolest rikkamaks saab.

K. L.

Omavahelised spordivõistlused Tartus 29. ja 30. aug. 1915 a.

Nagu mineval aastal, nii kavatseti tänavugi Tartu Eesti üliõpilasvahelist spordipäeva ära pidada. Kuid asjaolusid arvesse võttes oli see kavatsus õige raskelt läbiviidav. Kinni olid kõik enam-vähem kohased platsid, kus spordipäevä oleks võinud pidada. Oleks kaks võimalust järele jäänud: kas spordivõistlusi kuskil mujal väljaspool Tartut katsuda korraldada või jällegi eeskava nii võrd kärpida, et võistlust kuskil väiksemal platsil oleks võinud ära pidada.

Pääle selle tuli silmas pidada, et osavõtjate arv vahest liiga väike oleks saanud. Ka oleks spordipäevale sõitmine nii mõnede tuntavate raskusi sünnitanud.

Kõike seda arvesse võttes otsustati spordipäeva tänavu pidamata jätta.

Et seda päeva aga, mis meil Eesti üliõpilaskonnas traditsiooniliseks päevaks välja kujunema peaks, mitte unustusse jätta, pandi mõnede spordimeeste algatusel omavahelised spordivõistlused Taara platsil toime muudetud eeskavaga.

Võistluste kavasse võeti: 60 m. jooks, 400 m. j., 1000 m. j., kaugushüpe hooga ja hoota, kõrgushüpe hooga ja hoota, kolmik- ja kepshüpe, kuul, ketas, oda, heitepall.

Juryse valiti: A. Õunapuu, R. Holst.

Et võistlustest mitte laiemalt teatada ei saanud aja puudusel, sellega tuleb ka seletada, et tegelikult osavõtjaid vähepoole oli. Tegelikult võistlesid üleüldse 9 meest: Eesti Üliõpilaste Seltsist — 6, „Vironiast“ — 2 ja Riia Eesti Üliõpilaste Seltsist — 1.

Võistlustel saavutati järgmised resultaadid:

Oma vahelise spordivõistluse tagajärjed.

Osavõtjad.	Minutid ja sekundid			M e e t r i d.									
	60 m. j.	400 m. j.	1000 m. j.	Kaugus- hüpe hooga	Kõrgus- hüpe hooga	Kaugus- hüpe hoota	Kõrgus- hüpe hoota	Kolmik- hüpe	Kepp- hüpe	Kuul	Ketas	Oda.	Heitepall
REÜS.													
Jürgens . .	7,35	1,01	—	5,52	1,45	2,72	1,29	9,95	—	10,04	26,04	40,06	28,40
Vironia:													
Klein . . .	8,04	1,01	3,24	5,71	1,50	2,72	1,18	11,26	2,30	10,26	32,75	43,97	40,55
Jeenas . .	—	—	—	—	—	2,37	—	—	2,30	—	—	32,24	—
EÜS.:													
Kerem . .	8,03	1,015	—	5,00	1,55	2,68	—	—	—	9,44	26,24	—	28,80
Raud . . .	7,35	—	3,181	5,00	—	2,82	—	10,47	—	9,02	26,28	39,06	28,45
Rõmmer . .	—	—	—	—	—	—	—	11,17	—	10,73	34,17	—	36,17
Tamm . . .	7,5	1,021	3,28	—	1,45	—	—	—	—	8,81	30,30	34,00	36,10
Mägi . . .	7,3	0,55	—	5,74	—	2,84	—	—	—	—	—	—	—
Varik . . .	8,07	—	—	4,73	—	—	1,08	—	2,63	8,89	—	41,71	32,05

Võistlustelt lahkusid kõik osavõtjad häas meeleolus, milleks mõjus palju kaasa ilm, mis mõlemal võistluse päeval täiesti ilus oli. Pääle võistluste omavahel läbirääkides jõudsid spordimehed

otsusele, et tingimata oleks tarvilik midagi ära teha meie talve-
spordi õhutuseks.

Arvati kohaseks sel talvel jaanuari kuul suusa- ja uisuvõist-
lust korraldada. Üleskutsed võistlustest osavõtma tulla pidi
saatma EÜS:i SO kõigile Eesti üliõpilasorganisatsioonidele.

K.

Üliõpilasorganisatsioonide tegewus.

Eesti Üliõpilaste Seltsi Arstiteaduse Osakond.

Praegusel ajal, kus kõik inimese vaimujõud on sihitud
sinna poole, et kuudega hävitada seda, mis tervishoid aasta-
kümmete kestes suure vaevaga on saavutanud ja ka edaspidi, kus
pääle rahu jalale seadmise edasi kestab rahvaste vahel vähem
verine võitlus ühelt poolt parema koha eest päikese all, teiselt
poolt olemasolu eest, — võitlus, mis ainult neile on tagajärjerikas,
kes enam vastupidavad, töövõimelisemad, — omandavad tervishoiuli-
sed küsimused iseäranis suure tähtsuse. Võimatu on siin üksi-
kul midagi teha: siin on tarvis kavakindlat seltskonna tööd.

Üheks tähtsamaks tööriistaks sel alal on tervishoiuline ha-
ridus, mille laialilaotamine ei tohi ka kõige erakorralisemil ajal
seisma jääda.

Töötamise nimetatud alal seadis omale ülesandeks vastasu-
tatud Eesti Üliõpilaste Seltsi Arstiteaduse Osakond.

Et võimalik oleks suurema tagajärjega ja laiemal alusel
töötada, astuti läbikäimisse kõigi kohalikkude mees- kui ka nais-
arstiteaduse üliõpilastega. Loodi ajutine ühine kõnepidamise kor-
raldus, töötati välja kõnede kava, pöörati sooviavaldustega tervis-
hoiulisi kõnesid korraldada üksikute seltside kui ka terve selts-
konna poole. Nagu selgub, on arstiteadlaste algatus vastukõla
leidnud. On paljudest kohtadest sooviavaldusi tulnud kõnelejad
saada, missugustele sooviavaldustele jõudu mõõda on vastu
tulnud.

Ühisel töötamisel tekkis mõte alalist arstiteadlaste korral-
dus elule kutsuda. Tuleks soovida, et see mõte teokstegemist
leiaks ja vast ehk viiks sarnane korraldus meie Eesti Üliõpilas-
konna tema ühisele korraldusele lähemale.

Arstiteaduse Osakonna tööst kitsamas ringis oleks tähenda-
dada rida kõnesid külgehakkavist haigustest, mis Osakond Selt-

sis korraldas. Referentidena astusid üles vilistlased ja vanemad arstiteaduse üliõpilased. Pääle selle pandi Osakonna korraldusel seltsiliigetele kaitserõugeid.

Osakonna töö pääle tagasi vaadates peab üttelema, et tema omal lühikesel kestvuse ajal (AO asutati läinud p. a. keskpaigu) viljakalt on töötanud.

Tuleb ainult soovida, et Osakond oma tööd endist viisi jatkaks.

R. K

EÜS:i Usuteadlaste Osakonna asutamine.

Möödaläinud poolaasta algul asutati EÜS:is "Usuteadlaste Osakond, mis enesele ülesandeks tegi usu- ja mõtteteaduslikka probleeme harutada ja huvitust tõsta usu- ja mõtteteadusliku töö vastu. Selle juures paneb EÜS:i Usuteadlaste Osakond iseäralist rõhku meie oma rahva usulise arenemise pääle ja püüab seda puutumatu põldu teaduslikult valgustada. Esimeses joones tulevad siin käsitlusele usufilosoofilised küsimused üleüldse, sõna avaramas mõttes, siis paganuse võitlus ristiusuga ja meie usulahkude ja usuliste liikumiste arenemislugu Viimase küsimuse käsitluseks ongi juba hakatud materjaale koguma. Et teaduslikku tööd omal ajal võimaldada, asutas Osakond usuteadusliku raamatukogu, mis vilistlaste lahkete kingituste läbi rõõmustaval viisil juba mitnesaja numbriga suuruseks on kasvanud. Tõsise häämeelega peab tunnistama, et vilistlased osakonnale on lubanud igapidi abiks olla, mis viimase töö paremate tagajärgede saavutamise pandiks on. Poolaasta jooksul peeti terve rida kõnesid osakonnas eneses üksikute usuteaduslikkude küsimuste üle, millest mõned ka väljaspool ette kanti. EÜS:i usuteadlaste osakond kavatses tulevikus usuteaduslikka kirjutusi välja andma hakata, et seda meil nii sööti jäänud kirjanduse haru elustada.

J. O. Lauri,

Osakonna s./a. juhataja.

Tartus, 29. IV. 15.

□ □ □ □ □ Väikesed teated. □ □ □ □ □

Surnud

on üliõp. Paris, mäeinstituudist päälinnas. Sõjas on surma saanud Mihkel Mats, polit.-oec. „Rotaliast.“

Üliõpilased ja sõda.

Tegevasse väkke on kutsutud EÜS:i vil. K. Einbund jur. ja ül. A. Kingu med. J. Kotkas jur. „Ugalast“ on vabatahtlikult sõjaväkke astunud. A. Vaher med „Ugalast“, vabatahtl., on lõpetanud lipnikkude kooli oktoobrialgul. Lipnik-inshe-neride kooli on astunud Anton Üksti math. Helsingi ülikoolist, pärit Saaremaalt. Juulius Mark phil. finnougr. Helsingist on lendurina sõjaväe teenistusse astunud. Hans Leppik, fr. Esticus, on Vladiimiri sõjaväe kooli astunud.

A. Rekk chem. (EÜS) on Vladiimiri sõjaväekooli lõpetanud.

P. Tauk, mäe inst., on kaubandus-tööstus-ministeeriumi poolt Slatousti saadetud, sõjatööstuse edendamise instruktoriks valmistuma.

Punase Risti sanitaar Hans Perker, fr. Esticus, on kaks aumärki saanud.

REÜS:i liige Bernhard Kiisel viibib praegu sõjavangina Kirschbergi lossis Alam-Austrias, kuhu teda Drosendorfist üle viidi. Enne sõja algust oli ta Praahas gümnaastika kursustel — stipendiaadina Riias oleva keskkooli gümnaastika kooliõpetajaid ettevalmistava kursuse poolt. Säälsamas viibida ka praegu Bodenbachi tehnikumi õpilane Mahlapuu, keda ka enne Drosendorfis peeti.

Ing. tagavaraväe lipnik Georg Hansu p. Toom, Polli vallast („Vironia“ vil. HK.), kes jaan. lõpul Ida-Preisimaalt taganemise puhul kadunuks jäi, saadab omastele teate, et ta Saksamaal vangis on, Hannoveris, Mindeni linnas. Vangi langenud ta meelemärkuseta olekus, sest ta saanud suurtükikuuli läbi raskesti põrutada. Tema kraam läinud viimase asjani kaduma. Nüüd olla ta juba terve. Päevaleht 158. 15. 7. 15.

Cand. math. A. Adamson (EÜS) võeti Tartu linnast sõjateenistusse, oli viimasel ajal suuretikiväkke määratud, kus ta õnnetuma juhtumise tagajärjel hobuse seljast maha kukkus. Oli kuu aega hospitalis ravitsemisel. Nüüd on ta kuueks kuuks tervist parandama lastud. Päevaleht 158. 15. 7. 15.

Tartu ülikooli füüs.-mat. teaduskonna üliõpilane Hugo Mölder on vabatahtlikult Pavlovi sõjakooli astunud. (Post. nr. 228 s. a.).

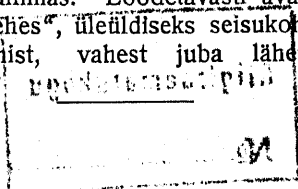
Lipnik Koster, kes Tartu ülikoolis lahutusteadust õppis ja pärast ülikooli lõpetamist Inglise- ja Rootsimaal ametis oli, on sõja algusest saadik alatasa tüles olnud, senni aga täitsa terveks jäänud. Ta on vahvuse eest Vladiimiri ordo 4. järgu autähe saanud. (Post. nr. 228 s. a.).

Riia politehnikum

on Moskvasse evakueeritud. Loodame, et „Vironia“ ja REÜS säälgigi mingisuguseid tegevusvõimalusi leiavad.

Eesti üliõpilaste elukinnitusseltsi asutamise

kohta ilmus ül. O. L(õvi)lt pikem kirjutus „Postimehes“ nr. 148 s. a., mille juure neid juhatame, keda küsimus lähemalt huvitab. Kuulu järele töötavat sama küsimuse kallal nii hästi „Vironias“ kui ka päälinnas. Loodetavasti avaldatakse töö tagajärgi edaspidi „Ül. Lehes“, üleüldiseks seisukoha võtmiseks enne lõpulikku läbiharutamist, vahest juba lähemal „Üliõpilaste päeval.“

Kõne

on pidanud Vastemõisa karskusseltsis 17. V. s. a. „Ugala“ liige
L a a s aine üle: „Külgehakkavad haigused ja nende vastu
võitlemine.“

Vaimulikkude seminaaride lõpetajaid

võetakse haridusministri loal selle õpiaasta algusest saadik vastu
kõigisse Venemaa kõrgemisse õpiasutustesse, ilma täienduseksa-
mita meesgümnaasiumide eeskava järele. Selle tagajärjel ongi
neist Tartu ülikooli tänavu üle 100 ajaloo-keeleteadlase astunud,
mis on igatahes määratu suur arv endine paarikümnega võrreldes.

Rohuteaduse osakondi

kavatsetavat haridusministeeriumis ülikoolide juure asutada
Neisse astujail peaks täieline keskharidus olema.

Vabasid õppetoole

olevat haridusministeeriumi teadete järele Vene ülikoolides mitte
vähem kui 106, Tartu ülikoolis 15. Toimetus.

Vastutav toimetaja ja väljaandja mag. V Grünthal.
Tegev toimetus: V. Ernits, H. Karro, A. Reben.

Riigiraamatukogu

№.....

Eesti Üliõpilaste Selts.

Uuem kirjastus :

Eesti Üliõpilaste Seltsi Album IX : Rahvusküsimus I, EÜSi Kodu-
maa Tundmaõppimise Osakonna ülesandel toimetanud V.
Ernits, H. 35 kop. Sisut: V. Ernits; Eessõna, Saatus;
Rahvusfilosoofilisest ilmvaatest. Joh. Aavik; Rahvuslik
tunne Eestis. H. Kruus; Rahvus ja klass. Bibliograafiat.
Lõppsõna.

Eesti arstiteadusline sõnastik, EÜSi Loodusteaduse Osakonna üles-
andel toimetanud H. Niggol, Põhja-Balti Arstide Seltsi
kirjastus. H. 75 k.

J. Tõnisson: Põhjamaade rahvatükkoolid. H. 5 k.

J. Roos: Põtsamaa minevik. H. 15 k.

Vanemast kirjastusest:

Eesti Üliõpilaste Seltsi Album (II leht — 50 k., III — 50 k., IV —
60 k., VI — 30 k., VII — 60 ja VIII — 45 k.); VII leht on
pühendatud Tartu ülikoolile ja VIII — Ch. Dar-
wini mälestusele.

Sirvilauad 1898—1915, a 5 kop.

A. Läte: Neli laulu, klaveri kaasmängul, h. 60 k., ükalkult
20—40 kop.

„Eesti Kirjameeste Seltsi“ pärandusest:

Eesti Kirjameeste Seltsi Aastaraamat 1865—1879 ja 1881—1890.
Aastakäigu hind 20 kop. Huvitavad iseäranis meie lähema
mineviku vaimele tundma õppimiseks.

„Eesti parema kirjanduse võidupidu raamatud“ I ja II — a 10 kop.
(ka noolidega).

C. R. Jakobson: Kolm isamaa kõnet I, h. 15 k. Pöörat tegev
kõnuskõne oma aja kohta.

Pildikirjastus :

E. Ahrens'i näopilt — kop.

Dr. Fr. R. Kreutzwaldi näopilt — 10 kop.

Seltsi kaudu ostjale 40% hinnaalandust.

Eesti Üliõpilaste Selts.

„Üliõpilaste Leht”

Ilmub 8 korda õpiaasta, 4 nummert enne, 4 pääle jõulu.

Tellijimishind:

aastas ühes postikuludega 150 kop., üksik number 25 kop.

Adress: Юрьев (Лифл).

Допущено военною цензурою — Юрьев, 1915 г.